

De Kempische Genealoog is een uitgave van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, afdeling Kempen en verschijnt in maart, juni september en december. Gelieve artikels, advertenties, aankondigingen van activiteiten, in te leveren vóór de 10de van de maand waarin het blad verschijnt bij:

Victor Bertels, Thierry de Renesselaan,1, 2390 Malle
victor.bertels1@telenet.be

Gelieve alle correspondentie voor VVF-Kempen te zenden naar:

Frans Renaerts, Sint-Jozeflaan 8, 2400 Mol
frans.renaerts@busmail.net

Studiezaal : **Kasteel de Renesse**
Lierselei 30, B-2390 Malle (Oostmalle)

Website: <http://www.vvf-kempen.be>

Erevoorzitter : **Eugeen Van Autenboer (+)**

Erebestuurslid: **Florent Bosch**

Ereleden: **Elisa Nijs**
Jos Van Breen

Voorzitter :

Marc Van den Cloot **Salphensebaan 24, 2390 Malle** **03/312.26.54**
marc.vandencloot@telenet.be

Secretaris :

Frans Renaerts **Sint-Jozeflaan 78, 2400 Mol** **014/81.48.27**
frans.renaerts@busmail.net

Penningmeester :

Victor Bertels **Thierry de Renesselaan 1, 2390 Malle** **03/312.29.89**
victor.bertels1@telenet.be

Bestuursleden :

Mariette Backs **Wandelweg 4, 2980 Halle-Zoersel** **03/383.26.16**
mariette_backs@hotmail.com

Gerard Keyzers **Berkenlaan 8, 2275 Poederlee** **014/88.22.84**
gerardus.keyzers@telenet.be

Dago Peeters

Andre Sannen **Achterbos 208, 2400 Mol** **014/31.93.26**
andre.sannen@scarlet.be

Herman Van De Leur **Schorvoortstraat 117, 2300 Turnhout** **014/41.67.46**
hevdl@skynet.be

Andre Van Steenberghe **Pastorijstraat 19, 2275 Wechelderzande** **03/383.38.69**
avsteen@pandora.be

EDITORIAAL

Victor Bertels

2010 is alweer drie maanden ver en de activiteiten van VVF-Kempen draaien op volle toeren. Wij hebben ons kunnen verheugen op een stijgende belangstelling voor ons documentatiecentrum in Oostmalle. Op onze genealogische dag van maart hadden wij de grootste opkomst ooit. Het blijft ons streefdoel om van alle gemeenten in het arrondissement Turnhout gegevens bijeen te krijgen, zowel van de parochieregisters als van de burgerlijke stand. Dit moet een groot deel van de vorsers in staat stellen om op één plaats zoveel mogelijk informatie te vergaren. Het bespaart verplaatsingen en tijd, tijd die kan gebruikt worden voor opzoekingen

Voor de rest van het jaar hebben wij nog een aantal belangrijke punten die moeten verwezenlijkt worden.

- 1) De voltooiing van de eerste fase van het DNA onderzoek. De vooropgestelde afname van 500 personen uit het oude Hertogdom Brabant is bereikt en onze voorzitter is nu volop bezig om de resultaten van het onderzochte stalen in kaart te brengen. In de loop van de maand april zal alles kunnen afgeleverd worden bij de drukker voor de publicatie van het boek met uitslagen en stamreeksen. Inmiddels loopt de tweede fase, rest van België en Frans Vlaanderen. Het ziet er naar uit dat ook dit gedeelte succesvol zal kunnen voltooid worden.
- 2) Na vier jaar intensieve arbeid is de digitalisering van de parochieregisters van Turnhout-St Pieter praktische voltooid. In samenwerking met het stadsarchief van Turnhout zullen we nog alle registers inscannen zodat naast de bewerkingen ook de akten digitaal ter beschikking kunnen gesteld worden.
- 3) Wij hebben de intentie om dit najaar een cursus voor beginners in te richten in Turnhout. Indien mogelijk zal dit gebeuren in samenwerking met het Stadsarchief.
- 4) De ontcijfering van de cijnsboeken van het "Renesse archief" loopt verder en wij hopen dit tegen einde 2010 te kunnen voltooien

Wij hebben vroeger reeds meermaals een oproep gedaan voor medewerkers Voor de ontsluiting van het Renesse archief hebben we een ruime groep medewerkers bijeengekregen.

Wij willen hier nogmaals een oproep om permanente medewerkers voor andere activiteiten: de samenstelling van deze Kempische genealoog, helpers in ons documentatiecentrum, leden die ons bestuur kunnen aanvullen e.d.

Het is blijkbaar een teken van de tijd, vrijwilligers en/of medewerking vinden voor een vereniging blijkt alsmoer moeilijker te worden. Toch merken wij dat er erg veel interesse is voor familiekunde, misschien voelt u zich geroepen om de continuïteit van VVF-Kempen te helpen veilig stellen.

IN MEMORIAM JOS VAN BREEN, ERELID VAN VVF-KEMPEN.

Vic Bertels

Jos werd geboren te Oostmalle op 20 november 1922 en overleed kortstondig op 8 januari 2010 in het Sint-Jozef ziekenhuis in Westmalle, 87 jaar oud.

In Oostmalle was Jos een levend monument. Van de meeste andere mensen zeg je dan: het is goed geweest en hij heeft een gezegende leeftijd bereikt. Maar Jos leek onverwoestbaar: hij bleef ondanks zijn knagende ziekte volkomen lucide en actief in vele verenigingen.

Jos was een gedreven onderwijzer en had een zeer ruime belangstelling voor alles en nog wat. Hij was niet alleen reisleader, muzikant, koordirigent en instructeur van de Civiele bescherming, maar ook zeer belezen en een actieve heemkundige en genealoog. Jarenlang bezocht hij trouw elke vrijdag met zijn vrouw Antoinette de archieven in Beveren, Antwerpen en elders. Zelden kwam hij zonder buit terug en was het niet voor zijn eigen onderzoek, dan zou het wel

voor iemand anders nuttig zijn. Hij was auteur of medeauteur van talrijke artikels in de jaarboeken van de Heemkundige Kring, en in VVF-Kempen werkte hij mee aan het ontsluiten van het Renessearchief, waar zijn gedegen kennis van oud schrift zeer goed van pas kwam.

Zijn jarenlange opzoekwerk resulteerde in een zeer uitgebreid archief. Toen zijn vrouw in december 2008 overleed, hij was toen 85, stopte hij met zijn bezoeken aan de archieven en schonk hij zijn volledig genealogisch bestand aan VVF-Kempen. Mooi geklasseerd en geordend op nummer en geïnventariseerd in een excel-bestand van meer dan 31.000 records.

Het archief bevat honderden namen van families uit het Antwerpse en de Kempen, heel dikwijls met uittreksels, doodsbrieven en/of bidprentjes, kwartierstaten of afstammingen.

De laatste maanden streed hij onvermoeibaar tegen een knagende ziekte. Het verlies van zijn geliefde echtgenote, was een zware klap voor hem, maar hij wist dat verdriet om te zetten in actief engagement. Toen ik hem een paar dagen voor zijn overlijden nog een bezoek bracht in het ziekenhuis was hij nog vol goede moed en vroeg hij nog hoe ver het stond met het Renessearchief. Maar het heeft niet mogen zijn. Een bijkomende longembolie werd hem fataal.

Voor ons blijft Jos dankbaar aanwezig in de vorm van zijn schenking, die wij als een parel koesteren.

Dank u Jos.

32	33	Egdius VAN BREEN, landbouwr Joanna SCHAUVORST	16	Joannes Franciscus VAN BREEN ◦ Wommelgem 13. 8. 1775 + Oelegem 21. 6. 1816	X Zandhoven 18. 6. 1799	8	Egdius Michael VAN BREEN, landb. ◦ Oelegem 19.4.1800 + Westmalle 30.3.1840	X Brecht, 14.9.1826
34	35	Guilielmus Josephus BLOCK Catharina DE RIDDER	17	Anna Maria BLOCK(X) ◦ Oelegem 11. 10. 1779 + Westmalle 3. 5. 1851		4	Josephus VAN BREEN landbouwer ◦ Westmalle, 2.8.1837 + Oostmalle, 12.3.1918	X Sint-Lenaarts, 1.6.1882
36	37	Petrus BRANTS, landbouwer Elisabeth DE KINDER, weefster	18	Adriaen BRANTS, dagloner ◦ Wechelderzande 18. 2. 1771 + Wechelderzande 5. 10. 1810	X Castelré (NI) 13. 2. 1798	9	Anna Maria BRANTS dienstbode ◦ Oostmalle 11.5.1799 + Oostmalle 27.3.1886	
38	39	Guillaume DE KONINCK, dagloner Elisabeth THEUNEN	19	Anna Catharina DE KONINCK ◦ Oostmalle 30. 8. 1774 + Brecht 27. 4. 1826		5	Philomena KEYSERS landbouwster ◦ Brecht, 10.7.1846 + Oostmalle, 27.5.1918	
40	41	Franciscus KEYSERS Anna Maria MAESEN	20	Petrus KEYSERS ◦ Brecht 21. 5. 1752 + Brecht 20. 1. 1817	X Brecht 30. 4. 1793	10	Franciscus KEYSERS landbouwer ◦ Brecht 2.11.1799 + St Lenrts 20.12.1878	X Brecht, 17.5.1825
42	43	Adrianus BOGAERTS Maria Petri VAN AERT	21	Joanna BOGAERTS ◦ Brecht 12. 12. 1770 + Brecht 26. 7. 1812		11	Maria A. QUIRYNEN ◦ Loenhout 15.10.1805 + Brecht 17.6.1880	
44	45	Cornelius Aert QUIRYNEN Emerentia BARTHOLOMEËUSEN	22	Cornelis QUIRYNEN, landbouwer ◦ Loenhout 3. 3. 1770 + St-Lenaerts 10. 7. 1859	X Loenhout 10. 7. 1798	12	Joannes WENS Kuiper ◦ Oostmalle 1.2.1836 +	X Zoersel, 3.5.1862
46	47	Matheus VAN GASTEL Maria Lamberti BROMANS	23	Anna Catharina VAN GASTEL ◦ Loenhout 9. 10. 1774 + Brecht 23. 10 1823		6	Antoon WENS kuiper-brouwersgast ◦ Zoersel, 7.6.1869 + Brecht, 12.2.1964	X Zoersel, 23.5.1899
48	49	Jacobus WENS, landbouwer Anna Catharina STEVENS	24	Joannes Franciscus WENS, ◦ Westmalle 6. 5. 1796 kuiper + Oostmalle 4. 7. 1858	X Oostmalle 3. 6. 1826	7	Maria Livina Leontina LEEMANS ◦ Zandhoven, 4.2.1878 + Brecht, 26.2.1904	
50	51	Cornelius Josephus SMITS, timmerman Anna Elisabeth PELLENS	25	Maria Theresia SMITS ◦ Oostmalle 25. 7. 1799 + Oostmalle 16. 2. 1856		2	Cornelius Josephus VAN BREEN, landbouwer ◦ Oostmalle, 30 december 1887 + Berchem, 5 juli 1938	
52	53	Joannes Baptista JESPERS, akkerman Joanna Francisca MAES	26	Jacobus Joannes JESPERS, landbouwr ◦ Zoersel 5. 6. 1795 + Zoersel 18. 1. 1855	X Zoersel 18. 7. 1820	3	Maria Catharina Joanna WENS ◦ Borsbeek, 4 januari 1900 + Oostmalle, 24 juli 1983	
54	55	Adrianus Franciscus LEYSEN Catharina VERBRAEKEN	27	Dimphna LEYSEN ◦ Pulle 20. 5. 1797 + Zoersel 17. 3. 1878				
56	57	Henricus LEEMANS, wever Joanna Maria SOENS, handwerkster	28	Franciscus LEEMANS, dagloner ◦ Pulle 13. 3. 1817 + Viersel 31. 3. 1868	X Viersel 8. 5. 1841	14	Cornelius LEEMANS Vrachtvoerder ◦ Viersel 10.10.1847 + Zoersel 21.10.1922	X Massenhoven 3.8.1875
58	59	Joannes Baptist GEBRUEERS, arbeider Catharina WINPENNINGCKX	29	Maria Theresia GEBRUEERS ◦ Viersel 5. 5. 1819 + Viersel 8. 5. 1841		15	Anna Catharina BREUGELMANS ◦ Massenho 6.11.1849 + Zoersel 28.7.1918	
60	61	Petrus Franciscus BREUGELMANS Petronella (VER)DONCK	30	Petrus Josephus BREUGELMANS ◦ Broechem 12.1.1799 Timmerman + Massenhoven 11. 11. 1858	X Emblem 22. 12.1848			
62	63	Joannes Baptist CLUYTS Anna Catharina TORFS, arbeiderster	31	Joanna CLUYTS ◦ Broechem 2. 9. 1815 + Massenhoven 10.12.1874				
<p>Jozef Antonius Angelica VAN BREEN Erelid VVF-Kempen ◦ Oostmalle 20 november 1922 + Malle 8 januari 2010</p>								

WAPENKUNDE OF HERALDIEK

Deel 2

Victor Bertels

In onze vorige editie gaven wij een overzicht van de heraldische hoofdfiguren die kunnen gebruikt worden in een wapenschild. In dit artikel zullen wij het hebben over andere figuren die nog kunnen voorkomen.

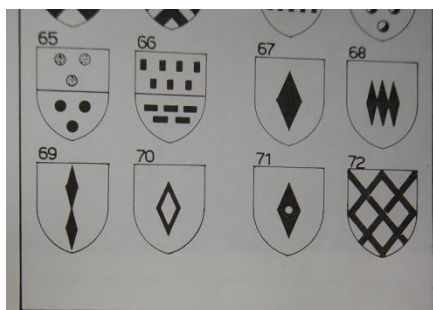
De Heraldische bijfiguren:

De verscheidenheid van de bijfiguren is erg groot, de meest voorkomende zijn:

De ruiten zijn langwerpige figuren met twee scherpe en twee stompe hoeken, (fig 67) wanneer zij elkaar raken met de stompe hoeken noemt men hen aaneengesloten. (fig 68)

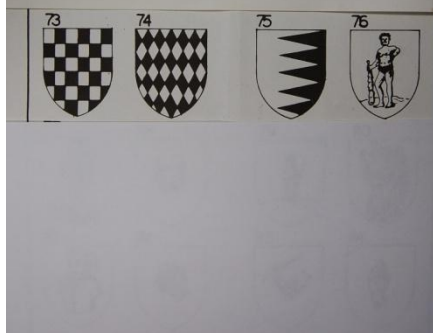
Wanneer de scherpe punten elkaar raken zijn ze aanstotend, (fig 69) wanneer het binnengedeelte is weggenomen noemt men hen maliën (fig 70)

Het latwerk bestaat uit een grote malie waardoor twee schuin gekruiste latten gestoken zijn (fig 72).

Geschaakt noemt een schild dat verdeeld is zoals een schaakbord – gewoonlijk 36 vakken – het aantal rijen moet steeds aangegeven worden (fig 73)

Geruit heet een schild dat helemaal met ruiten overdekt is (fig 74)

De Natuurlijke wapenfiguren

Dit soort figuren omvat alle producten uit de natuur. Soms kunnen zij anders lijken dan hun vorm in de werkelijke natuur voorkomt.

1) Het menselijk lichaam en zijn onderdelen: (gif 76)

Steeds vermelden of de lichamen naakt, gekleed of geharnast zijn, en welke kleuren zij hebben. Daarbij horen o.a. : man, vrouw, heiligen, engelen en ook armen, handen, benen, hoofden, borstbeeld e.a

2) De viervoeters:

De voornaamste hierin is *de leeuw*. (fig 93-94-95-97-98-99)

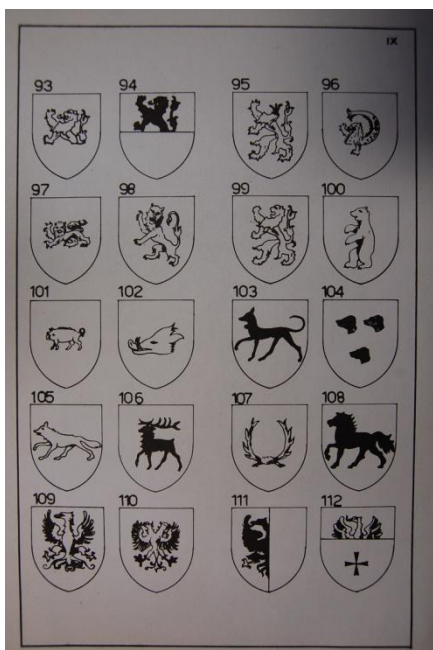
Wij kennen hem in verschillende vormen zoals daar zijn: Klimmende leeuw, al dan niet aanzierend, (in profiel of in front), hij kan zijn: gewapend, getongd en/of gekroond, deze bijkomende kenmerken dienen te worden aangegeven wanneer zij van een andere kleur zijn.

Diverse ander vormen van de leeuw kunnen voorkomen.

De beer: kan eveneens klimmend, zittend, gehalsband, of geketend voorkomen (fig 100)

De hond: zijn meestal hazewinden, *de wolf*, *het hert*, (fig 103 tot 106)

Het paard: kan stappend, rennend, gezadeld en getoomd zijn. Fig 108)

3) De vogels:

Hier is de voornaamste de adelaar in allerlei vormen, eenvoudig of dubbel. Hij kan gewapend, gebekt en getongd zijn van een

andere kleur, ook gekroond. Ook delen van de adelaar komen in de wapenkunde voor. (fig 109 tot 112)

Andere gebruikte vogelsoorten zijn: De merlet, de struisvogel, de kraanvogel, de pelikaan, de zwaan, de haan, de duif.

4) *De vissen* en schelpen komen eveneens in de wapenschilden voor.

5) *De hemellichamen*: De zon wordt normaal afgebeeld als een mensengezicht.

De sterren kunnen vijfpuntig of zespuntig zijn.

6) *De elementen*: water, de zee, de rivieren, het vuur, de lucht en de aarde komen allen in de wapenkunde voor.

7) *De bomen en planten*: De lelie in verschillende vormen, de roos kan gestengeld, geknopt en gebaard zijn. Verder hebben we nog het klaverblad, de eik, de pijnboom enz.

8) *De vruchten*: hier vinden we o.a. de appel en de eikel (met of zonder steel en blad)

De kunstmatige wapenfiguren

Hieronder worden alle voorwerpen gerekend die door mensenhanden worden vervaardigd als daar zijn:

1) *kledingstukken*: o.a. mutsen en kronen

2) *huisraad, gereedschappen en werktuigen*: bekers, sikkels, sleutels, molenijzers, hamers e.d.

3) *wapens en oorlogstuig*: het zwaard, de strijdbijl, pijlen enz.

4) *gebouwen en bouwwerken*: kastelen, bruggen, kolommen

5) *vaartuigen*: boten, galleien, ankers

6) *fantastische figuren*: meermin, eenhoorn, griffoen, draak e.a.

De huismerken:

Huismerken zijn de oudste van de bezittekens. Het verschil tussen huismerk en wapen ligt in de kleur. Indien voor een wapen de kleuren van belang zijn dan is voor de huismerken slechts de samenstelling van de lijnen die van belang. Eens in een wapen opgenomen verliest het huismerk zijn naam en wordt het eenvoudige wapenfiguur.

DE SCHILDDEKING

Deze bestaat uit verschillende onderdelen die alle een bijzonder naam hebben. Strikt genomen volstaat het schild met figuren, doch bij een volledige wapenvoorstelling kunnen bijkomende figuren er volledigheidshalve worden bijgevoegd.

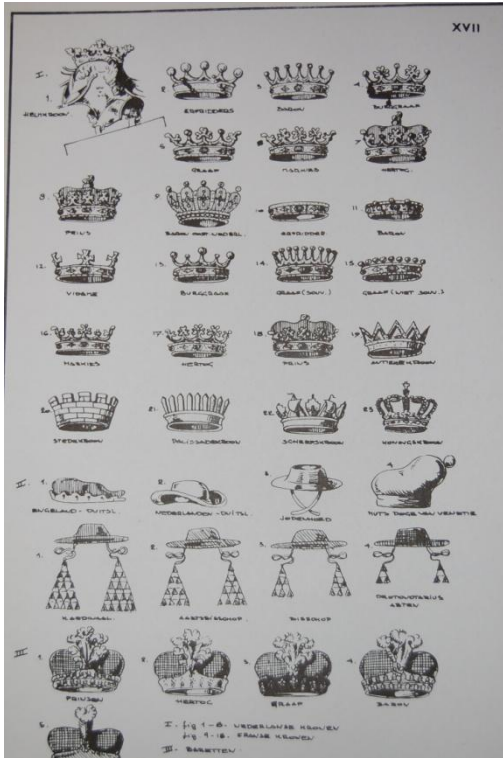
- a) de helm
- b) de wring en helmkroon
- c) het helmteken
- d) de dekklederen

Andere versieringen van het schild

a) *de schildhouders*: dit zijn figuren van mensen of dieren die aan weerszijden van het schild staan opgesteld en dit laatste schijnen te bewaken of vast te houden. In Frankrijk maakt men onderscheid, mensenfiguren noemt men "tenants", dierenfiguren noemt men "supports". De schildhouders staan rechtop in profiel naar het schild ziende. Vanen, banieren, vlaggen of wimpels worden ook als bijkomende schildversiering aangetroffen.

a) *De wapenspreuk*: staat op een banderol onderaan het schild.

- b) *Mantels en andere sieraden:* De mantel is meestal in fluweel, gevoerd met natuurlijk hermelijn en eindigt in een verhemelte dat onmiddellijk wordt gedekt door een rangkroon. De keuze van sieraden is willekeurig. Ordetekens van de wapendragen kunnen ook als bijkomend schildversiering voorkomen.

- c) *Kronen:* De rangkronen komen voor op het schild, geplaatst als er geen andere dekking voorkomt en geven de rang van de wapendrager weer. Deze kronen verschillen van land tot land en worden meestal in de adelsbrieven uitdrukkelijk toegekend.

- d) *Hoeden, baretten en mijters:* Hoeden komen vooral voor op geestelijke wapens, aan de hand van de kleur en het aantal kwasten kan de rang van de wapendrager afgelezen worden. De baretten werden ingevoerd door Napoleon I, het aantal veren geeft de rang van de wapendrager aan. De mijters kunnen zowel boven abts- als bisschoppelijke wapens voorkomen.

Waar kunnen wij een familiewapen vinden?

- a) Op oude zegels en voornamelijk zegels van de schepenbanken, echter zonder kleuren.
 b) Op oude grafstenen, met één of meer wapens – mannelijk of vrouwelijk-
 c) Op oude obiits (overlijdensborden), hierop

komen regelmatig alliantiewapens voor met vier, acht of zestien kwartieren, en dit meestal in kleur.

- d) In handschriften welke handelen over graf- en gedenkschriften

Wanneer U meent een familiewapen te hebben teruggevonden blijft steeds de regel: “alles nauwkeurig onderzoeken vooraleer te zeggen – het is mijn familiewapen -!

(Uit “Cursus wapenkunde” Familia et Patria , samenstelling H.J.Bockstal)

MEDEDELINGEN EN KORT NIEUWS

Congres:

Op zaterdag 27 maart gaat in Brussel het 45ste Nationaal Congres van de Vlaamse Vereniging voor Familie door. Het thema van dit congres is “Op zoek naar je familie in Brussel”

Stewards en pendelbussen zorgen bij het station Brussel Centraal voor begeleiding en vervoer van de deelnemers.

Iederereen is welkom vanaf 9u30 in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement aan de Lombardstraat 69. Om 10u30 is er een rondleiding in het parlement of kan je de lezing volgen van Guido Fontein of Jan Hertogen.

In de namiddag vanaf 13u30 is er een wandeling door Brussel of kan je het Algemeen Rijksarchief aan de Ruisbroekstraat 2, bezoeken

De genealogische markt kan je bezoeken in de Priemstraat 51. Hier is info omtrent het DNA project, bidprentjes, kiezerslijsten enz. Je kan er tevens informatie verkrijgen over hoe aan je stamboom beginnen, hoe een familiegeschiedenis opmaken of hoe je in het buitenland moet zoeken. Meegebrachte Latijnse teksten worden ter plaatse vertaald.

De verschillende locaties zijn met een pendelbus te bereiken.

Medewerkers:

VVF-Kempen is nog steeds vragende partij voor medewerkers, zowel bestuursleden als vrijwilligers voor onze genealogische dagen. Onze vereniging steunt al enkele jaren op dezelfde mensen en verjonging en/of vernieuwing is zeker welkom. Interesse voor Familiekunde en bereid zijn om andere vorsers te helpen is de enige vereiste.

VVF-Kempen is nog altijd op zoek naar kopij voor de “Kempische Genealoog”. Stambomen, Familiegeschiedenissen, speciale vondsten, interessante genealogische artikelen ... alles mag aan de redactie doorgestuurd worden. Wij rekenen hier op de steun van onze leden.

Projecten:

De eerste fase van het DNA onderzoek is succesvol beëindigd. In de loop van het volgende kwartaal zal het resultaat in boekvorm beschikbaar zijn. De deelnemers werden reeds allemaal benaderd om het boek aan te schaffen. Personen die niet deelgenomen hebben en toch geïnteresseerd zijn in de resultaten kunnen dit boek bestellen bij onze voorzitter Marc Van den Cloot, e-mail: marc.vandencloot@telenet.be

Schenken:

Marie De Vrij Zoersel, bidprentjes en doodsbrieven

Mathilde Goelen Mol, bidprentjes

Roger de Keuster: bidprentjes

Fam. Ildefons Pijs: 2 albums geboortekaartjes.

Aangekocht voor onze bibliotheek: De familie Jacops uit Vorselaar – opgemaakt door Ludo Jacops uit Ranst.

JAARVERGADERING VVF-KEMPEN

27 januari 2010

Samenvatting van het jaarverslag 2009

Activiteiten in 2009:

De raad van bestuur vergaderde 9 maal en in ons vormingslokaal hielden we 10 genealogische dagen. Het bezoekersaantal op de genealogische dagen blijft stijgen, in 2009 mochten we 169 bezoekers verwelkomen.

Er werden drie voordrachten gegeven met een totale aanwezigheid van 130 personen.

Het DNA-project, opgestart door onze vereniging, is een groot succes. Op de dag van de lancering van het project, 15 februari 2009, konden we meer dan 300 aanwezigen noteren. Er was ook grote belangstelling vanwege pers en televisie.

Buiten ons lokaal organiseerden wij zelf nog een lessenreeks "Genealogie voor beginners" in Dessel en namen wij deel aan genealogische activiteiten in St-Niklaas, Lommel, Mol en

Wij hebben vroeger reeds meermaals een oproep gedaan voor medewerkers Voor de ontsluiting van het Renesse archief hebben we een ruime groep medewerkers bijeengekregen.

Wij willen hier nogmaals een oproep om permanente medewerkers voor andere activiteiten: de samenstelling van deze Kempische genealoog, helpers in ons documentatiecentrum, leden die ons bestuur kunnen aanvullen e.d.

Het is blijkbaar een teken van de tijd, vrijwilligers en/of medewerking vinden voor een vereniging blijkt alsmaar moeilijker te worden. Toch merken wij dat er erg veel interesse is voor familiekunde, misschien voelt u zich geroepen om de continuïteit van VVF-Kempen te helpen veilig stellen.

Projecten:

Twee projecten werden verder afgewerkt: De bewerking van de parochieregisters van Turnhout is bijna volledig voltooid. De werkgroep die zich bezig houdt met het transcriberen van de cijns en leenboeken uit het archief de Renesse vergaderden acht maal en hebben reeds een twintigtal boeken ontcijferd.

In samenwerking met VVF-Mechelen en VVF-Antwerpen werd zeer hard gewerkt aan het DNA project. De geplande doelstellingen werden praktisch bereikt en in de komende maanden zal het boek met de resultaten van de deelnemers verschijnen.

Bestuursleden op de algemene vergadering.

Bibliotheek:

Onze bibliotheek werd vorig jaar opnieuw goed aangevuld. In totaal kwamen er meer dan tachtig werken bij.

Onze verzamelingen doodsbrieven en bidprentjes stegen respectievelijk met 4.889 en 6.970 stuks, van beide items hebben we nu ongeveer 20.000 exemplaren.

Een belangrijk gegeven voor onze vereniging zijn de schenkingen. Twintig personen of verenigingen bezorgden ons allerlei genealogische boeken, documenten en gegevens. Heel wat van deze gegevens zijn in de loop der jaren door die betrokkenen verzameld en gekoesterd. Dank zij hun schenking blijft alles beschikbaar voor het nageslacht.

Financiën

Wij beschikken over voldoende financiële middelen om onze werking te organiseren. Mede dank zij de steun van Familiekunde Vlaanderen konden wij onze bibliotheek gevoelig uitbreiden zowel met boeken als met legkasten

Lidmaatschap

Het aantal VVF-leden in de afdeling Kempen bleef op hetzelfde peil als vorig jaar. Hiermee gaan wij in tegen de dalende trend die in de rest van het land optreedt. Het bestuur dankt alle leden voor de trouw.

Ons volledig jaarverslag 2009 is te lezen op onze website: www.vvf-kempen.be

HUWELIJKSVOORWAARDEN IN HET OUD REGIME

In de huwelijksakten van de 17de en 18de eeuw kom je regelmatig de vermelding “cum dispensatione” tegen. Dit geeft aan dat er huwelijksbeletselen waren waarvoor een vrijstelling diende bekomen te worden.

Die beletselen vinden hun oorsprong in de decreten van het Concilie van Trente (1563)

De meest voorkomende beletselen waren deze wegens bloedverwantschap en aanverwantschap.

Wanneer de datum van een huwelijk min of meer vaststond, was de eerste stap een bezoek aan de pastoor van de parochie of ieder bij zijn pastoor als ze tot een verschillende parochie behoorden. De pastoor van de toekomstige bruid diende dan een uitgebreid onderzoek te doen om uit te maken of er geen beletselen waren tegen het voorgenomen huwelijk.

Waren er geen, dan nam de pastoor akte van de wederzijdse toestemming om te trouwen. In de meeste gevallen noemt men dit de ondertrouw. Bij de adel wordt ook gesproken over verloving, die reeds op zeer jonge leeftijd kon gebeuren. Dit komt hier echter niet ter sprake.

De belofte om te trouwen, (ondertrouw) bracht reeds een zekere verplichting met zich, zelfs wanneer zo'n belofte gedaan werd “*in kroegen, tussen drinkebroers en zatlappen*”

Na de ondertrouw volgden dan de afkondiging of roepen. In de volksmond wel eens: “*zij zijn van de preekstoel gevallen*” genoemd. Als er hier ook geen beletselen naar boven kwamen, kon het huwelijk voltrokken worden.

De pastoor, meestal van de parochie van het meisje, deed het onderzoek.

De eerste vraag was: zijn de toekomstige trouwers gedoopt? Wanneer de jongen van een andere parochie was, dan werd aan de betrokken pastoor een doopattest gevraagd.

Het was de pastoors nadrukkelijk verboden vrede te nemen met een verklaring van de toekomstige bruidegom als zou hij niet gedoopt zijn. Deze truc werd door reeds gehuwde mannen wel eens gebruikt om opnieuw te huwen zonder dat hun eerste vrouw overleden was.

Ze gaven er dus de voorkeur aan zich een tweede maal te laten dopen, liever dan een doopattest van hun parochie voor te leggen. Normaal moest de pastoor dus naast de doopakte nota nemen van het huwelijk.

Bij de bewerking van de parochieregisters hebben ik echter nooit dergelijke randvermelding gezien. Op het platteland zal dit ook niet nodig geweest zijn omdat de pastoor zijn “pappenheimers” wel degelijk kende.

Een tweede vraag was: zijn zij bekwaam om te huwen? Daartoe was een minimum leeftijd vereist; de jongen moest minstens 14 jaar en meisje minstens 12 jaar oud zijn, tenzij ...”*ze de puberteit nabij waren en het verstand aanvulde wat aan leeftijd ontbrak*”

(*ut vir saltem quatuordecim, mulier vero duodecim annos expleverit, nisi essedent proximi pubertati et malitia suppleret aetatem – Rituale sive Parochiale Leodiense, 1701*)

Het aanstaande koppel moest een basis godsdienstkennis hebben en moesten het weesgegroet, het onze vader, en de twaalf artikelen van het geloof kunnen opzeggen.

Wanneer stadskinderen uitbesteed werden aan burgers op den buiten, moesten de pleegouders beloven die gebeden aan de kinderen aan te leren.

Bij een tweede of derde huwelijk moest het bewijs geleverd worden dat de echtgenote(n) overleden wa(ren)s. Vooral voor rondtrekkende personen, (pelgrims, soldaten, vrouwen van soldaten) en gevangenen was dat soms een bijkomende moeilijkheid.

Ten slotte was er nog de besloten tijd (“tempus clausus”), d.i. de perioden in het jaar waarin het huwelijk in principe niet mocht plaats hebben; die waren:

-van het begin van de advent (4 weken voor Kerstmis) tot Driekoningen (6 januari)

-van Aswoensdag tot de zondag na Pasen (de vastentijd en de paastijd).

Als er in de huwelijksakte sprake is van dispensatie wegens besloten tijd... zal men de reden korte tijd later wel vinden in het doopregister!

Bloedverwantschap en Aanverwantschap

Het meest voorkomende huwelijksbeletsel is de verwantschap, zowel de bloedverwantschap (cognatio) als de aanverwantschap (affinitas) – deze laatste natuurlijk alleen bij een tweede huwelijk. Volgens het concilie van Trente waren beiden een huwelijksbeletsel “*tot in de vierde graad inbegrepen.*” De graad werd bepaald door het aantal voorouders tot de gemeenschappelijke voorouder, deze laatste niet meegeteld.

De aanverwantschap werd op dezelfde wijze berekend. Een man was dus verwant met de zuster van zijn vrouw alsof het zijn eigen zuster was, d.i. in de eerste graad; hij was zelfs verwant met de zuster van zijn bijzit ! (dit echter slechts tot de tweede graad)

(“aanverwantschap is de verwantschap tussen personen die – alle gemeenschappelijke voorouders ontbrekende – voorkomt uit vleeselijke betrekkingen, ook buitenechtelijke!”)

Om het huwelijk tussen bloedverwanten te verbieden, beriep men zich reeds in de 11de eeuw op de nadelige gevolgen: “*Uit zulken komen meestal voort blinden, kreupelen, gebochelden en leepogigen of andere misvormen*”

1 Ouders		
Vader of Moeder		
Broer		Zuster
Zoon van 1	1 ^{ste} graad	dochter van 1
Kozijn	2 ^{de} graad	Nicht
Kleinzoon van 1		kleindochter van 1
Achterkleinzoon van 1	3 ^{de} graad	Achterkleindochter van 1
Achter-achter kleinzoon van 1	4 ^{de} graad	Achter-achter kleindochter van 1

vb: huwelijksbeletsel wegens bloedverwantschap:

Als één van de vier grootouders van de jongen kozijn of nicht was van één van de vier grootouders van het meisje.

Dit kan zeer ver gaan, nemen we dat er in iedere generatie vijf kinderen zouden zijn, dan heeft ieder kind 25 verwanten in de tweede graad, 125 in de derde graad en 625 in de vierde graad.

In de meeste gevallen zal men zelf niet meer geweten hebben dat er verwantschap was.

Ook de pastoor zal aan genealogie moeten gedaan hebben om de verwantschap vast te stellen!

Je kan zelf vaststellen bij familieonderzoek dat in kleine gemeenschappen regelmatig kwartierverlies optreedt, dispensatie voor bloed- of aanverwantschap is dan ook de meest voorkomende dispensatie.

Enkele redenen om huwelijk tussen verwanten te excuseren:

-de engheid van de plaats, wat de vrouw betreft; wanneer namelijk de plaats zodanig is dat een meisje van eerbare familie ongehuwd zou blijven of zou moeten trouwen met iemand van lagere stand

-de leeftijd van het meisje, namelijk méér dan 24; ten minste voor zover zij er geen van gelijke stand kan vinden om te trouwen

-het behoud van een illustere familie of het behoud van goederen in een illustere familie

Het gebeurde ook wel eens dat de verwantschap eerst na het huwelijk vastgesteld werd. In dit geval was het huwelijk ongeldig, moest dispensatie aangevraagd worden en werd er daarna “hertrouwd” Als men in de huwelijkstafels tweemaal dezelfde personen vermeld ziet, op twee verschillende datums, gaat dat meestal niet om een vergissing. Het zal waarschijnlijk een hertrouwen betreffen.

Andere beletselen

a) verschil in eredienst:

-dit kan zijn tussen een gedoopte en een ongedoopte – een ongedoopte zal zich moeten laten dopen omdat zonder doopsel geen ander sacrament kan ontvangen worden.

-ketter, afvalligen of geëxcommuniceerde: wanneer beiden gedoopt zijn is het aangegane huwelijk in principe niet ongeldig. In sommige streken verklaarde de vorst deze verbintenissen wel onwettig, de kinderen uit dit huwelijk geboren waren onwettige kinderen.

-het feit een hogere wijding (subdiaken, diaken of priester) te hebben ontvangen.

Eens het onderzoek gedaan kan de pastoor nog onder eed laten verklaren dat er geen andere beletselen bestaan, dit kan in de huwelijksakte opgenomen zijn: *“praestito praevie a nupturientibus juramento quod nullum obstet canonicum impedimentum”*

Na de ondertrouw gaan de trouwlustigen naar huis met de strenge vermaning dat ze niet moeten denken dat nu alles gepermitteerd is:

“De pastoor zal de trouwers vermanen dat ze, alvorens de priesterlijke zegen in de kerkte hebben ontvangen, niet in hetzelfde huis mogen wonen, dat ze het huwelijk niet mogen “consommeren”, dat ze zelfs niet samen mogen zijn, tenzij in presentie van andere personen.”

Dan volgen de drie roepen of bannen, in veel huwelijksakten vind je echter dispensatie van een of twee roepen.

Om geldig te huwen moesten de trouwers vrij hun toestemming geven in bijzijn van tenminste twee getuigen en van de pastoor. Alleen de pastoor, of een door hem gevolmachtigde priester was bevoegd om het huwelijk bij te wonen of in te zegenen. De aanwezigheid van de pastoor volstond, hij moest niet noodzakelijk inzegenen.

(een groot deel van bovenstaande tekst komt uit een artikel geschreven door L. De Meuter, verschenen in Vlaamse Stam)

Vic Bertels

AGENDA

Maart 2010

18 maart Wat? Werkgroep “Renesse archief”, bewerken cijnsboeken
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? 19u30
 Wie? VVF-Kempen

April 2010

7 april Wat? Genealogische Vormingsdag
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? van 15u tot 22u
 Wie? VVF-Kempen

15 april Wat? Werkgroep “Renesse archief”, bewerken cijnsboeken
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? 19u30
 Wie? VVF-Kempen

Mei 2010

5 mei Wat? Genealogische Vormingsdag
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? van 15u tot 22u
 Wie? VVF-Kempen

20 mei Wat? Werkgroep “Renesse archief”, bewerken cijnsboeken
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? 19u30
 Wie? VVF-Kempen

Juni 2010

2 juni Wat? Genealogische Vormingsdag
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? van 15u tot 22u
 Wie? VVF-Kempen

17 juni Wat? Werkgroep “Renesse archief”, bewerken cijnsboeken
 Waar? Kasteel de Renesse, Lierselei 30, 2390 Malle
 Wanneer? 19u30
 Wie? VVF-Kempen

Meer info bij: Frans Renaerts, St. Jozeflaan 78, 2400 Mol, 014/81.48.27
 frans.renaerts@busmail.net
 Op onze website: <http://www.vvf-kempen.be>

NUTTIGE ADRESSEN

Rijksarchief Antwerpen	D. Verstraeteplaats 5, 2018 Antwerpen (gesloten) nu Sanderusstraat Antwerpen	03/236.73.00
Rijksarchief Beveren	Kruiebekesteeweg 39 B1, 9120 Beveren	03/750.29.77
Rijksarchief Brussel	Ruisbroekstraat 2-10, 1000 Brussel	02/513.76.80
Felix-Archief Antwerpen	Oudeleeuwenrui 29, 2000 Antwerpen	03/206.94.11
Gemeentearchief Dessel	Gemeentehuis, 2480 Dessel	014/38.99.26
Gemeentearchief Duffel	Gemeentestraat 21, 2570 Duffel	015/30.72.10
Stadsarchief Geel	Werft 30, 2440 Geel	014/57.08.16
Stadsarchief Herentals	Augustijnenlaan 1, 2200 Herentals	014/21.28.00
Stadsarchief Hoogstraten	Vrijheid 149, 2320 Hoogstraten	03/340.19.60
Stadsarchief Lier	Kardinaal Mercierplein 6, 2500 Lier	03/480.11.96
Stadsarchief Mechelen	G. de Stassaertstraat, 2800 Mechelen	015/20.43.46
Gemeentearchief Mol	Molenhoekstraat 2, 2400 Mol	014/33.09.70
Stadsarchief Turnhout	Grote Markt 1, 2300 Turnhout	014/44.44.98
Archief abdij Bornem	Kloosterstraat 71 2880 Bornem	03/889.08.11
Archief abdij Postel	Abdijlaan 16, 2400 Mol-Postel	014/37.81.21
Archief Abdij Tongerlo	Abdijstraat 40, 2260 Tongerlo	014/53.99.00
Archief Abdij Westmalle	Antwerpsesteenweg 496, 2390 Malle	03/312.92.00